

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

"Jag är en sån som alltid tecknat"

Lassén-Seger, Maria

Published in:
Opsis barnkultur

Publicerad: 01/01/2019

Document Version
(Referentgranskad version om publikationen är vetenskaplig)

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Lassén-Seger, M. (2019). "Jag är en sån som alltid tecknat": [Intervju med Linda Bondestam]. *Opsis barnkultur*, (4), 58–65.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

“Det viktiga är att inte tänka på vart det man gör tar en”. För Linda Bondestam är allt skapande lustfyllt och framgången en förunderlig askunge-saga.

Mitt i Göteborgs bokmässvimmel möter Linda Bondestam - Svenskfinlands bilderboksstjärnskott - upp för ett samtal om hur det blev som det blev. Maria Lassén-Seger träffar en känslig bildberättare med stark integritet, stor tacksamhet inför sitt kreativa yrkesval och ett riktigt smittsamt skratt.

Är du en sån som alltid tecknat?

- Absolut, svarar Linda med eftertryck. Som liten satt jag helst för mig själv och pysslade, limmade, sydde, byggde och tecknade. Men fina material hade jag inte. Jag ritade på baksidan av min läkarfarfars gamla pappersfakturor. Tuschpennorna var så torra att jag måste spotta på dem.

Behovet att skapa har Linda Bondestam alltid haft, liksom ett intresse för berättelser och böcker. Hon beskriver sig själv, med ett leende, som en som alltid känt sig lite annorlunda, introvert och i stort behov av frihet. Stöd och uppmuntran fick hon hemifrån, om än på väldigt olika sätt.

- Medan pappa ville diskutera och ge förbättringsförslag, älskade mamma allt jag gjorde, skrattar Linda. Men någon barnkonstklubb blev det ändå inte, de tyckte nog att det räckte att jag höll på hemma på egen hand. Och så hade jag min farbrors fru Kati Bondestam som var konstnär. Med henne kunde jag prata om hur man får färg att se ut på ett visst sätt i en bok, eller vilka material jag kunde använda. Jag funderade tidigt på hur man gör en bilderbok. Och jag gjorde egna pyttesmå bilderböcker i dockhusformat, t.ex. min egen version av “Titta Madicken, det snöar”. Ganska fula egentligen, konstaterar Linda med ett skratt. De finns fortfarande, hemma hos mamma.

Hur blev det när du började skolan? Fick du utlopp för din kreativitet där?

- Inte riktigt. Bra betyg fick bara den som följde instruktionerna och gjorde prydliga bilder, och jag var inte flickan som färglade innanför linjen. Mina bilder var vilda. Jag minns att jag tyckte det var orättvist att lärarna inte tyckte mina bilder var bra. Samma sak hände i syslöjden. Där ville jag också helst göra egna saker, som att sy mina egna kläder.

Hur kom det sig då att du inte gav upp? Var det självklart för dig att du skulle jobba med bild och bli illustratör?

- Att rita var ändå bland det bästa jag visste. På högstadiet fick jag en bildkonstlärare som var otroligt uppmuntrande och sen kom jag in på konstgymnasium. Det var en otroligt inspirerande miljö, samtidigt var det inte helt lätt att gå i en skola med många andra som var intresserade av och duktiga på att göra bild. Inget läge att känna sig bäst i klassen alltså, snarare (som man säger på finska) ”luulot pois” (=inbilla dig inget) direkt.

Linda fortsätter med att berätta öppet och ärligt om sina rätt vilsna ungdomsår. Finland kändes inskränkt och grått och hon hade ett stort behov av att komma bort. Samtidigt som tanken på ett framtida nio-till-fem-jobb kändes ungefär som att gå i fängelse, upplevde Linda ett tryck att utbilda sig till något som gav trygghet och utkomst. Efter ett utbytesår i Quebec sökte hon därför till möbeldesignlinjen vid Buckingham college. Som tur visste skolans lärare bättre och när Linda infann sig på intervju och visade sina bildprov möttes hon av ett vänligt men bestämt: “darling, you’re an illustrator”.

Så det blev ingen möbeldesign, men nog konstskola. Efter ett år kom hon in på illustrationslinjen vid Kingston University. En mångsidig och bra, ganska krävande utbildning, påpekar Linda. Men när studierna var klara var det ingen självklarhet att få jobb.

Framgången kom alltså varken lätt eller över en natt?

- Jag sökte vidare till Royal College of Art, kom på väntelistan till animationslinjen, men valde sedan att inte ta emot studieplatsen. Jag var hemma i Finland igen, ganska utmattad efter det sista tuffa studieåret. Nu gällde det att hitta jobb och ett sammanhang. Jag började med att illustrera den feministiska tidningen Astra och gick med i styrelsen. Där satt också Maria Turtschaninoff och Karin Erlandsson som idag är stora författarnamn.

...tills du en dag klev in på dåvarande finlandssvenska förlaget Söderströms (numera S&S) och träffade förläggare Sara Ehnholm Hielm, eller hur?

- Jo, jag gick dit utan att fatta att jag borde ha bokat tid först och knackade på hos henne för att visa min portfolio. Det klickade direkt och jag fick mina första bilderboksuppsdrag.

Första framgången kom redan med andra bilderboken *Katastrofer och strofer om slummer och stoj* (2003).

- Poeten Stella Parland stod för bokens dikter och hade redan ratat flera duktiga illustratörer, så jag blev tydligt informerad om att visst kunde jag få träffa Stella men därmed inte sagt att det skulle bli något samarbete. Men det blev det. Stella tyckte om det personliga uttrycket i mina bilder och vi blev snabbt nära vänner. Att få göra en diktbilderbok var ett drömjobb, men tidtabellen var helt sjuk. Det var i maj jag fick uppdraget och allt skulle vara klart i augusti. Jag fick bara använda två färger (det blev billigare så) och jag måste också göra bokens layout. Eftersom jag inte kom överens med layoutprogrammet valde jag att handtexta istället, vilket var otroligt befriande och dessutom fungerade bra. Katastrofer-bilderboken nominerades sedan som första finlandssvenska bilderbok någonsin till Finlandia-priset (=Finlands motsvarighet till August-priset). Det kändes stort.

...och sen började det rulla på?

- Mycket tack vare att Söderströms satsade på att bygga upp en finlandssvensk bilderboksutgivning, påpekar Linda. De såg till att det fanns jobb åt mig, möjlighet att leva på att göra bild och att utvecklas. Ändå var de två första åren tuffa. Jag gjorde min allra första bilderbok *Linnéa och änglarna*, med text av Mikaela Sundström (numera Strömberg), år 2003 samtidigt som jag jobbade på en japansk restaurang. Jag hade inte råd med dator och använde mitt fönster som ljusbord. Idag går det att få stipendium efter en bilderbok, men så var det inte då.

Du var ju något av en pionjär, eller hur? Vad är annorlunda i branschen idag?

- I Svenskfinland har det skett en enorm förändring. Innan jag började satsades det knappt alls på bilderböcker. Det sägs att det fanns ett enormt tomrum efter Tove Jansson som ingen ens vågade försöka fylla. Under åren har villkoren hela tiden blivit bättre och illustratörens roll har lyfts. Ändå finns det mycket att göra ännu. Vid vissa finskspråkiga förlag har jag fått slåss mer för mina rättigheter som bilderbokens medskapare. De har sällan skilda bildredaktörer och synen på bilderboksberättandet kan vara rätt så omodern. Stella sa alltid att vi är två jämbördiga konstnärer när vi gör bilderbok tillsammans, och det var underbart att

höra. Att ha en redaktör som, liksom Sara Ehnholm Hielm, förstår bilder och är intresserad av bildberättande är så fint och viktigt.

Vi enas om det ironiska i att bildskapare fortfarande i en tid när vi översköjls av bilder måste kämpa så för sina rättigheter.

- Men det måste man bara göra, säger Linda, även om det är tungt. För sin egen skull och för andras. Många har så svårt att förstå hur mycket tid man måste sätta ner på bilder för att de ska bli bra.

Vad är det då som gör en bild färdig och bra?

- Det har jag funderat mycket på, svarar Linda eftertänksamt. För det ändras när man utvecklas. Förr tyckte jag det var viktigt att bilden blev fin. Det gör jag inte längre. Istället kan den bli bättre om det finns något fult eller fel i den. Idag tänker jag mer på bildens kraft, än på att den måste snyggas till. Bilden får inte vara inställsam. Jag tänker också allt mer på bilden som en del av hela berättelsen.

- Jag måste också känna starkt för den berättelse jag gör bilder till. Som när jag jobbade med min och Annika Sandelins nya bilderbok *Silkesapans skratt* (2019). Då blev jag tapiren i boken som sörjer sin döda vän silkesapan, trots att tapiren förstås var Annika medan hon skrev.

Hur jobbar du idag? Både analogt och digitalt?

- Jag gör mycket för hand. Jag målar, ritar, använder olika material, smutsar ner bilden med jord m.m. Sedan scannar jag och jobbar vidare. Att jobba på dator ger så mycket möjligheter, som att ha bättre koll på färgerna, och kunna förminska och flytta på detaljer. Jag planerar inte så mycket på förhand. Det tar kanske längre tid så här, men jag gillar att processen är lekfull. Jag behöver överraskas. Ofta är det något som händer av en slump som gör att jag lär mig något nytt eller kommer vidare. Mina bilder skulle tyvärr bli stelare om jag gjorde färdiga original för hand, även om jag avundas kollegor som klarar av det. Det skulle vara underbart att ha tavlor att ställa ut istället för högar av skissböcker och papper med olika detaljer och målade ytor som tyvärr ser ut som kludd.

Hur viktigt är det att ha full koll på processen fram till färdig bilderbok?

- Förr trycktes böckerna i Finland och då kunde jag vara med på tryckeriet och övervaka processen och se till att färgerna blev exakt rätt. Nu finns tryckerierna oftast utomlands vilket gör det omöjligt. Jag har varit med om att det händer rätt hemska saker, säger Linda och skrattar till. Världens minsta loppa - som var en punkt mitt på en sida - i Stellas och min bok *Delirium – romanen om en hund* (2004) blev bortretuscherad och måste ritas in för hand efteråt. Min egen bilderbok *God natt på jorden* (2018) fick plötsligt en massa vita sidor. Mycket kan gå fel på vägen. Helst vill jag att en grafiker kollar att allt är som det ska innan boken skickas till tryck.

De flesta av dina bilderböcker är samarbeten. Två av dem tog slut alldeles för tidigt. Då tänker jag på Stella Parland och Ulf Stark. Hur har de här förlusterna påverkat dig som bilderbokskonstnär?

- Jag hade otroligt fina samarbeten med Stella och Ulf. Är väldigt glad att jag fått jobba med så fantastiska människor och författare. Stellas syn på livet och konsten har gett mig mod att våga göra som jag känner. Också Ulfs vänliga inställning till livet, både i stort och smått, har

gjort stort intryck på mig och fortsätter att inspirera mig i allt jag gör. Ulf och jag träffades på en bokmessa i Helsingfors och beslöt oss efter några starka drinkar på en efterfest att börja samarbeta. Han lät sig inte störas av att jag var så gott som okänd i Sverige eller att vår först bilderbok, *Diktatorn*, till en början ansågs så anarkistisk att den endast gavs ut av det lilla finlandssvenska förlaget Söderströms.

- Sorgen och saknaden går i vågor. Men jag kan och vill inte tänka att det bästa jag gjort ligger bakom mig, jag måste våga gå vidare. Och det gör jag med Stella och Ulf sittande på mina axlar.

Du har stark integritet och vill göra bild och bilderbok på ditt eget sätt. Ändå samarbetar du gärna med andra och tycks njuta stort av det. Hur går det ihop?

- Jag är i första hand bildberättare, inte författare och det är fantastiskt att få ha en kö av underbara författare som vill ha bilder av mig. Samtidigt är illustratörer berättare i lika hög grad som författare och jag kände en enorm frihet när jag gjorde min helt egna bilderbok. Jag har svårt att tacka nej om jag erbjuds en fantastisk text och därför blir det svårt att hitta tid till egna böcker. För tillfället har jag i alla fall ett långt stipendium och tecknar på en egen idé jag burit på i flera år.

Att samarbeta inom barnboksvärlden hör annars till, menar Linda. Här finns en påhejande atmosfär. Många är mina bästa vänner. Efter lång tid har jag hittat mitt gäng.

Du har också jobbat med animation och med teater. Hur kommer det sig?

- Jag tycker mycket om att jobba med folk som sysslar med andra konstformer än illustration, det är inspirerande att se hur andra skapar och tänker. Att göra animation är väldigt belönande för en illustratör, det är magiskt att se sina figurer väckas till liv. Jag har också gjort mönster för en klänningskollektion tillsammans med finska modedesignern Annika Saloranta. Vi hoppas kunna lansera den lämpligt till jul.

- Jag utsätter mig gärna för nya saker, och teater Tapir* är vårt gemensamma "rockband". Ingen av oss är särskilt musikalisk, så det fick bli teater istället. Annika Sandelin och Stella Parland gjorde performans redan som barn, och när jag lärde känna Stella gjorde vi dockteater för vuxna tillsammans. Dockteater kändes tryggt då jag på den tiden led av scenskräck. Så kom föreställningen *Kautschuk – en marionettkabaré* (2006), om en huvudlös broiler i psykoanalys hos doktor Fnoid, till och sen blev det allt fler pjäser. Annika brukar vartannat år ordna bilderboksparader på Richardsgatans bibliotek i Helsingfors. Där iscensätter alla aktuella bilderboksskapare tillsammans sina verk i en ganska vild föreställning.

- Trots prestationskrav och tidspress är allt skapande i grunden lustfyllt för mig. Och att göra teater är nästan enbart glädjefyllt. Det händer att vi är lite väl högljudda och skrämmer något barn, men vi får allt fler uppdrag, vilket är otroligt roligt. Det viktiga är att inte tänka på vart det man gör tar en, framhåller Linda. Vi får mod av varandra, är totalt trygga i gruppen. Vi ska faktiskt på Sverigeturné till Gotland och Stockholm nu på våren.

Skulle du idag säga att du lever din dröm?

- Många dagar känns det så, andra dagar kan det vara lite mera mardröm. Jag var ju rädd för att få ett 9-5-jobb nu har jag nästan ett 7/24 jobb. Det är så mycket jag vill göra, och jag har alltid svårt att säga nej till intressanta uppdrag. Nu vill jag försöka lägga min tid på att göra en egen bilderbok. I november åker jag på turné till Lettland och Litauen och i december har jag utställning i Korea. När jag går här på bokmässan tänker jag emellanåt:

"Hjälp, har JAG gjort alla de här böckerna"! Jag är så otroligt glad över mina läsare och all feedback jag får från dem. Nu får jag också allt fler läsare i Sverige, vilket är härligt. Vilken tur att jag vågade satsa på att jobba med bild.

Maria Lassén-Seger

*Teater Tapir – en punkinspirerad rekvisitaälskande teater – består av **Annika Sandelin** (författare, bibliotekarie, myrkonstnär, krakan), **Linda Bondestam** (illustratör, tusenkonstnär, padda, stjärt), **Lena Frölander-Ulf** (illustratör, barnboksförfattare, kackerlacka, pippifågel) och **Jenny Lucander-Holm** (illustratör, daggmask, flamingo). Med oss turnerade också förut vår kostymör **Sonja Bärlund** och numera är det **Johanna Edgren** som ställer upp då det behövs.

<http://teatertapir.mystrikingly.com/>